

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΒΙΒΛΙΟ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗ

Αφορμή για το σημερινό κείμενο στάθηκε μία μικρή καθημερινή στιγμή συντροφιά με τον μικρό μου γιό. Τί πίο όμορφο να δείχνεις σε ένα μικρό παιδί πώς μπορεί να γράφει, να ζωγραφίζει, να πιάνει το μολύβι και να αρχίσει να τραβάει γραμμές. Κάπως έτσι άρχισε το παιχνίδι μας. Με χρώματα, με σχήματα, με ασυνάρτητες μουτσούρες που μετά θα γίνονταν αριθμοί και γράμματα. Αυτή η διαδικασία της μάθησης έχει ακολουθηθεί από γενιές και γενιές. Πώς να πιάνει ένα παιδί το μολύβι, τα χρώματα που θα χρησιμοποιήσει, τί σχήματα θα κάνει, όλα αυτά μας κάνουν να αναλογιζόμαστε και να προσπαθούμε να ανακαλύψουμε ποιά προσωπικότητα έχει ή θα έχει το μικρό πλασματάκι που έχουμε απέναντι μας.

Από την άλλη μεριά είναι η αμφίδρομη σχέση της επικοινωνίας και της κατανόησης των πραγμάτων και νοημάτων του κόσμου που περιβάλλουν ένα μικρό παιδί. Όμως μέσα στο «παιχνίδι» αυτό έχουν ενταχθεί πλέον οι νέες τεχνολογίες. Οι συσκευές tablet και τα iPad έχουν διεισδύσει και στις μικρότερες ηλικίες με πλήθος εφαρμογών. Τα μικρά παιδιά μπορούν πλέον να ζωγραφίζουν χωρίς χαρτί. Μπορούν να μουτσουρώνουν χωρίς να λερώνουν τους τοίχους, μπορούν επίσης να έχουν «επικοινωνία» χωρίς να έχουν την παρουσία κάποιου δίπλα τους. Μήπως όντως η επόμενη γενιά θα έχουν ένα εντελώς διαφορετικό σκεπτικό και τρόπο ζωής από τον δικό μας;

Η γραφή είναι αναμφίβολα μια από τις μεγαλύτερες κατακτήσεις του Homo sapiens, επίτευγμα που συνέβη 5.000 χρόνια πριν στην αρχαία Σουμερία, στη Μεσοποταμία. Η εξέλιξη της αξιοποίησής της πέρασε από πολλούς δρόμους και έφθασε σ' ένα σταυροδρόμι στις μέρες μας, με το χαρτί/βιβλίο και τον υπολογιστή να προκαλούν τον λάτρη της γραφής και της ανάγνωσής.

Ο κάθε δρόμος έχει πολλά πλεονεκτήματα, αλλά και μει-

ονεκτήματα, γεγονός που έχει ανοίξει μια μεγάλη συζήτηση πάνω από αυτό το σταυροδρόμι. Πολλοί ήδη υποστηρίζουν ότι το χειρόγραφο και το έντυπο βιβλίο ίσως μετατραπούν σύντομα σε μουσειακά είδη. Αυτή η μορφή γραφής δηλαδή που έφερε τον πολιτισμό μας ως εδώ, τον οδηγεί στο σημείο να σκέφτεται να την καταργήσει; Αναμφίβολα το πέρασμα στον δρόμο του υπολογιστή είναι ελκυστικό, περισσότερο για τους νέους, και παρέχει πολλές διευκολύνσεις· ενέχει ωστόσο και μερικές παγίδες.

Ο υπολογιστής παίζει σημαντικό ρόλο στη μάθηση, ακόμη και παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες· όπως και στη γρήγορη διαχείριση της άπειρης πληροφορίας της εποχής μας και των συναφών μέσων επικοινωνίας και κοινωνικής δικτύωσης (ιστοσελίδες, ηλεκτρονικά μηνύματα,

Facebook, Myspace, Twitter κ.ά.). Μήπως όμως μας οδηγεί σε μια ηλεκτρονική μοναξιά; Με τον δρόμο αυτόν αναμφίβολα υποβαθμίζεται η καλλιέργεια της κοινωνικής δεξιότητας, από τις πρώτες εξελικτικά ικανότητες η οποία συνέβαλε στη μορφοποίηση του εγκεφάλου μας. Επίσης υποστηρίζεται ότι με την υπέρμετρη και κυρίαρχη χρήση της ηλεκτρονικής γραφής δεν αναπτύσσεται σωστά η μάθηση της γλώσσας· γι' αυτό ακόμη και πολύ καλοί μαθητές/φοιτητές κάνουν σοβαρά ορθογραφικά λάθη· φτωχαίνει ακόμη το λεξιλόγιό τους και οδηγεί πολλούς νέους να επικοινωνούν συνθηματικά, να μην κατανοούν πλήρως μιαν αφήγηση και να χάνουν την αυτοπεποίθησή τους. Πολλοί νέοι έχουν σήμερα και πρόβλημα γραπτής έκφρασης, δεν μπορούν να αναπτύξουν, να οργανώσουν

και να συστηματοποιήσουν τις σκέψεις τους, ενώ επηρεάζεται ακόμη και ο γραφικός τους χαρακτήρας. Η κατάχρηση του υπολογιστή βρέθηκε επίσης να σχετίζεται με όχι ικανοποιητικές επιδόσεις και στα μαθηματικά.

Από την άλλη μεριά, η σχέση με το χαρτί και το βιβλίο ενέχει μιαν αμεσότητα με τον χρήστη, μια περισσότερο προσωπική σχέση, που έχει σημασία για τη συστηματοποιημένη οργάνωση της σκέψης. Δεν πρόκειται όμως για μια ρομαντική εκδοχή του θέματος, καθώς το χαρτί και το μολύβι, το έντυπο βιβλίο, φαντάζει πια παραδοσιακό, ενώ ο ηλεκτρονικός αλφαριθμητισμός γοπεύει, όπως συμβαίνει με κάθε τι καινούργιο. Πρόκειται περισσότερο για το διπλό δίλημμα ποιο από τα δύο και σε ποιον βαθμό βρίσκεται σε περισσότερη αρμονία με τη φύση μας, και ποιο θα προκαλέσει μεγαλύτερη πρόοδο.

Κάτω από αυτό το βλέμμα αυτό υποστηρίζεται ότι η γραφή με το μολύβι και η ανάγνωση με το βιβλίο στις μικρές ηλικίες συμβάλλουν περισσότερο στη συστηματοποιημένη και σφαιρικότερη εξάσκηση του εγκεφάλου, σε σχέση με τη διάχυτη πληροφορία του υπολογιστή· όπως και στην ενδυνάμωση της μνήμης. Εξακολουθεί δε να αποτελεί ικανότερο εργαλείο της καλλιέργειας μιας άλλης ικανότητας, της πρώτης που εμφανίστηκε κατά την εξέλιξή μας, της τεχνολογικής, η οποία λειτουργεί βοηθητικά για την ανάπτυξη της κοινωνικής δεξιότητας, μετά της γλωσσικής, ακόμη και της αριθμητικής μετέπειτα, που εμφανίστηκε

στην Παλαιολιθική εποχή.

Εχοντας λοιπόν μια τέτοια εικόνα, με το χαρτί να καϊδεύεται σαν μετάξι στο χέρι μας και τη φανταχτερή οθόνη του υπολογιστή, που μπορεί να σκώσει τις πληροφορίες σχεδόν όλης της Γης, σαν έναν σύγχρονο Ατλαντα, πολλά παιδιά παρασύρονται εύκολα στην απόφαση να παραδοθούν στα χέρια αυτού του Ατλαντα. Όσον αφορά όμως τους μεγάλους που πέρασαν και από τον δρόμο του «μεταξιού»-μολυβιού, ο δρόμος του Ατλαντα δεν ήταν μονόδρομος. Για τα μικρά παιδιά ωστόσο, τους μαθητές, οι οποίοι πρέπει να ασκούν τον εγκέφαλό τους σφαιρικά, υπάρχει πρόβλημα. Εδώ βρίσκεται όμως και ο ρόλος των μεγάλων, που θα πρέπει να καθοδηγούν τους μαθητές με την κατάλληλη πυξίδα και με μέτρο.

Όπως συμβαίνει βέβαια, η αλήθεια δεν είναι ούτε μαύρη ούτε άσπρη· δεν είναι μόνο με το μολύβι, ούτε μόνο με τον υπολογιστή. Ο ηλεκτρονικός αλφαριθμητισμός πρέπει να καλλιεργείται στα σχολεία· όχι όμως σε υπερθετικό βαθμό, οδηγώντας τον σε υπερβολή. Το έντυπο εκπαιδευτικό υλικό στα σχολεία, αλλά και στο σπίτι/οικογένεια, θα πρέπει να βρίσκεται σε μια αρμονική συμβίωση με το ηλεκτρονικό και να διασχίσει οριζόντια· σε όλα τα θέματα τη σχολική γνώση· Διαφορετικά θα επέλθει διαζύγιο υπέρ του υπολογιστή και θα το πληρώσουν τα μικρά παιδιά.

